

OLIVER FRIGGIERI

Boldog vagyok, mondta a pap

Öt év telt el hogy pappá szentelték. Tudta, hogy minden nap más, mint az előző, és igyekezett olyan dolgokat tenni, amik örömet okoznak másoknak. Megtett mindent, ami tőle telt. Nem vesztegette az idejét. Közel élt Istenhez és az emberekhez is. Anton atya a nap első sugaraival ébredt, elmondta a reggeli imát, majd a kis templomba sietett, amelynek pástora volt. Friss virágot szedett a kertből, majd feldíszítette velük az oltárt. Ez volt az öröme és kedvenc időtöltése is egyben. Mint pap azt tanulta, hogy az embernek nem lehet sokféle időtöltése.

Amikor a püspök rábízta ezt az egyházat, Anton atya félt is, de boldog is volt. Néhány nap alatt a félelme elmúlt és a boldogság vette át helyét.

Ahogy belépett a templomba, körbenézett és elhatározta, hogy új feszületet rendel a főoltárra.

– Nagy feszületet akarok, olyat, ami semmi másra nem emlékeztet, mint Krisztus szenvedésére – mondta Anton atya a mesternek.

– Úgy csinálom, ahogy mondja, atyám – mondta a művész, és meglepetten nézett az atyára.

– Érti?

– Érteni értem – válaszolta röviden, hogy értetlenségét elrejtse. – De nem minden feszület emlékezteti magát Krisztus szenvedésére? Miféle feszület az, ami nem arra emlékezteti? Egyáltalán, mire másra emlékeztethető?

– Nem akarok olyan Krisztust, akin nem látszik az érzélem! Vagy talán nem látott olyan feszületet, amin Krisztus Urunk úgy néz ki, hogy egyáltalán nem szenved?

– Igaza van...

– A haldokló Krisztus sokat szenvedett, ahogy az ember is szenved, amikor haldoklik. Más szóval, ő egy ember, aki már nem tudja tovább viselni a szenvedését, a szívfájdalom és a magányosság fájalmát. Olyannak ábrázolja, mint az emberek errefelé; válasszon magának egy arcot a falubeliek közül. A mi Krisztusunk egy közülnk, egy hús-vér ember. Így akarom látni őt. Valaki, akit felismerünk, és akire ráismerünk.

– Érdekes ötlet, Atyám.

* *Oliver Friggieri* a Máltai Egyetem Máltai Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára, 1947. március 27-én született Floriánában, az egyetemi tanulmányait a Máltai Egyetem filozófia és irodalom szakán végezte, és kutatásaiban 'az olasz kultúra hatása a máltai irodalomra' témakörre specializálódott. Kritikákat, kritikai tanulmányokat, stilisztikai analízist, biográfiát és esszét is ír. A kortárs máltai irodalom meghatározó alakja.

– Ez nem csak egy érdekes ötlet. Ha nem látjuk egymásban Krisztust, ha nem találjuk Krisztusban a szomszédunkat, elvesztjük azt a tanítást, hogy szeressük egymást. El tudod képzelni Krisztust anélkül, hogy szenvedne, vagy ne szóljon a szegényekhez és a szerencsétlenekhez? Ez a hitből támadt öröm, a megszakadt szív fájdalmának öröme. Amikor a szívfájdalom örömmre változik. Ez az öröm van az Evangéliumban. Az öröm, ami egykor könny volt.

A művész nagyon figyelt.

– Értem – mondta. A leghelyesebb, ha újra átolvasom Krisztus Urunk haláláig tartó kínszenvedését. Meditálnom kell ezen, mielőtt dolgozni kezdek. Tetszik az ötlet.

Anton atya táncolni szeretett volna örömeiben, amikor megpillantotta az elkészült művet. A művész különösen büszke volt az alkotására.

– Örülök, hogy tetszik az elképzelésem – mondta a művész –, de az a kereszt, amit maga akar, túlságosan nagy ebbe a templomba. Alig van neki elég hely. Esetlenül néz ki, minden törpének fog tűnni mellette...

– Igaza van. Túl nagy egy ilyen kicsi templomba. De azt akarom, hogy aki belép, megdöbbenjen. Azt akarom, hogy az emberek rájöjjenek, nincs nagyobb dolog a világon, mint a megfeszített Krisztus. Azt akarom, hogy érezzék a nagyságát, a súlyát és a végtelenségét minden más dologhoz képest. És míg nézik, megdöbbennek, mert rájönnek, hogy csodálatuk a szenvedésből ered, mert ez a feszület tele van fájdalommal és magányossággal. Aki nem cipeli a maga keresztjét a templomba, nincs oka arra, hogy idejőjön. Aki nem szenved, nincs szüksége Krisztusra, és aki nem szenved, soha sem született meg, vagy nem vette észre, hogy megszületett – mondta Anton atya.

– Ez a feszület egy csomó gondolatot ébresztett bennem, nem egy szokásos feladat volt – mondta a mester mikor elkészült. – Ahogy készítettem... nem tudom... nem tudom... hogy is mondjam... néha félttem – vallotta be a művész bizonytalanul.

– Miért? – akarta tudni a pap.

– Arra gondoltam, hogy az embereket az én munkám emlékezteti Krisztusra. Azt is mondhatnám, hogy tőlem függ, megértik-e és megszeretik-e Krisztus egyházát. Ki mondhatná meg, hogy Krisztus szemében teljesítettem-e a feladatom? Bár úgy érzem, mindent megtettem.

– Nyugodjon meg! Nem csak művészetből, de hitből is alkotta. És a hit az szeretet is. Aki ránéz, elfogadja majd. És ezt maga tette. Elégedett?

A művész kétszer megbiccentette fejét és mosolygott. Anton atya ugyanezt a kérdést tette fel önmagának is minden nap. Felelős vagyok az emberek hitéért, fontos, amit mondok, és ahogy magamat irányítom, ismételtette magában.

Már alkonyodott, amikor a sekrestyéből kihallatszódott az *Ave Mária*. Az álmos faluban a szűk utcák kiürültek. A pap lekucorgott a templom egyik sötét sarkába. Leült és imádkozott a maga furcsa módján, gyorsan, mintha attól félne, hogy fáradt gondolatai elcsavarognak. Itt, a világnak ebben a távoli, elfelejtett részén, csak né-

hány tucat egyszerű ember él, és nincs nagyravágás, ezért gondolatai a világ nagyvárosai felé fordultak. Oda, ahol nem csendül fel az *Ave Mária* hangja, ahol az emberek ma már alig járnak a templomba. Elképzelte a millió és millió embert, akik dolgoznak, pénzt keresnek, és a pénzkeresésen túl más gondolatuk nincs.

– Mit jelenthet az élet nélküled, Uram? Mi történik velünk, amikor utolsót dobban a szívünk, amikor értünk jön a halál? Mit ér az élet, ha egyszer vége lesz, s minden megy tovább a maga útján nélkülünk. Miért kell mindannyiunknak meghalni? Hogy fogunk meghalni itt, ebben az isten háta mögötti faluban, míg a többiek a világban majd tovább élnek? Mi van a mi jelentéktelen életünkön túl, és miért hordozzuk a rombolás magját a szívünkben? Beszélj, beszélj, Uram! Ne büntess engem hallgatásoddal! – Felemelte tekintetét és nézte a hatalmas alakot.

Néha azt gondolta, hogy úgy kellett volna élnie, ahogy a többiek – szeretni, megőszülni, és gyermekeket nemzeni. Egy papnak lehetetlen és közönséges is, ha nem lát tovább a mánál. Fájt a szíve, de úgy tett, hogy senki se vegye ezt észre, pláne ne a rokonai.

– Érezlek, hogy itt vagy mindenhol körülöttem, mégis olyan egyedül érzem magam. Uram, könyörgöm, beszélj! Bezárom a templomot, és amikor hazaindulok: egy lélek sincs az utcán. Ha én belépek a házamba, mindenki otthon van, mert az otthonban én vagyok a mindenki... aztán bezárom az ajtót... milyen lehetetlen élet! Te – te csodákat tettél, sokakat összegyűjtöttél a karavánodba, és sok elmét összezártál. Provokáltad az egész világot, és mégis, te, aki hatalmas vagy, azt akarod, hogy egy olyan jelentéktelen ember, mint én, emlékeztesse az embereket rád, és szavaidra. Igen. Itt kell élnem, és emlékeztetnem kell őket arra, hogy mit akarsz tőlük. Harcolnom kell az igazadért, pedig még egy személyazonosságid sincs! Számon sem tartanak! Attól tartok, hogy ha az olyan emberek, mint én, nem harcolnának érted, nem lenne számodra hely.

Anton atya félt kiejteni ezeket a szavakat, de mégis... miközben mondta, bámulta a fészületet. Csak pislákoló gyertyafény világította meg, ami piros sugarakat vetve törte meg a sötétséget. Anton atya úgy érezte, hogy a sötétség belép a lelkébe is.

– Beszélj, Uram, ismételj meg egyet is a kétezer évvel ezelőtti szép és nagy szavakból! Tégy csodát, ha csak egy aprócskát is! Tény csodát a falu főterén, reggel tíz órakor, amikor sok ember mászkál arra, nyilvánvaló csodát, hogy mindenki a saját szemével lássa! Akik látják, elmondják majd azoknak, akik nem látták, a hír majd elterjed és mindenki hinni fog benned. Másnap benne lesz az újságokban, a tévében, és a rádió is erről beszél. Nem lesznek többé kétségeink – suttogta Anton atya. De aztán gondolatai még a falutól is messzebbre kerültek. – Itt az emberek szeretnek téged, akkor is, ha olykor csalódnak. Még bűneik is a benned való hitükből erednek. Az ő bűneik kicsik. Ezek a falusiak nem hagynak cserben bármi történéjé is, ők már a tieid, ők a te kiválasztottaid. Tégy inkább csodát New Yorkban, vagy Moszkvában, vagy Párizsban, vagy Londonban! Egy nagyvárosban!

Szombat délután volt. Gyerekek zajos sora kígyózott a templom közepétől egészen a gyóntatószékig. Hirtelen egy fiú rohant be a templomba, keresztülfurakodva a tömegben Anton atyához sietett.

– Atyám – mondta kifulladásra.

– Lassíts, fiam, lassíts! – mondta neki a pap mosolyogva. – Nyugodj meg, aztán beszélj!

– Egy férfi keresi. A háza előtt áll és vár – mondta a fiú lelkesen.

A pap kinézett a gyóntatóból és úgy válaszolt: – Megyek. Mondd meg neki, hogy hamarosan ott leszek, várjon meg! Mondd meg, hogy megyek! – A pap megsimogatta kétszer a gyerek fejét és a gyerek szélesebben kinyargalt a templomból.

Anton atya a házához érve azonnal látta a férfit az ajtó előtt, de nem ismerte fel. Megszaporázta a lépéseit, hogy ne várakoztassa. Az ajtóhoz érve belesüllyesztette kezeit a reverendájába, előhalászta a kulcsokat, és már kezében a kulccsal üdvözölte a jövevényt. Kinyitotta az ajtót és behívta a vendéget.

– Köszönöm, nagyon köszönöm – mondta a férfi. A pap teával kínálta.

– Nem ismer engem, Anton atya, de én ismerem magát – kezdte a férfi.

– Igaza van, fogalmam sincs, hogy kicsoda maga.

– Én egy kissé idősebb vagyok magánál. Emlékszem magára, még kisfiú korából.

– Ebből a faluból való? – kérdezte a pap.

– Igen, itt születtem, de még fiatalon elmentem Amerikába. Muszáj volt elmenem ebből a kalitkából, ebből a piciségből. Igazi lehetőségekre vágytam, és világot akartam látni. Jóllehet nem láttam mindent, de Amerika megmutatta, hogy milyen hatalmas és változatos is a világ, amelyben élünk. Dolgoztam, semmiben sem szűkölködöm, azt is mondhatnám, hogy gazdag vagyok. Éltem nagyvárosokban, amelyeknek végtelen hosszú utcái vannak, és ahol emberek milliói élnek. Ahol az éjszaka a nappal, és ahol a napnyugtával nincs vége a napnak. Nem akarom önt elkápráztatni sorsommal, de elmondhatom, hogy teljes életet éltem.

– Gratulálok. Van családja?

– Nem, nincs. Sosem házasodtam meg. Megtartottam a függetlenségem, és gyerekeim sincs. Itt Máltán sosem voltam önálló, mindent előre kitaláltak nekem. Azt sem tudtam, mi az, hogy távolság. Itt minden ember teljesen egyforma és egyformán egyszerű érdeklődésű. Ott magamnak kellett felállítanom a korlátokat. Minden energiámat be kellett vetni... Teljes életet éltem, vagy csak úgy tűnik.

– Most vakációra jött, gondolom.

– Nem, nem, nem vakációra. Számomra már nem biztos, hogy lesz több évszak. Idejöttem, ahol születtem. Haza. Nem vagyok érzélgős, talán érti. Jöttem, mert úgy éreztem, jönnöm kell, és hogy itt maradjak végleg.

– Végleg – ismételte a pap, aki nem tudta, mi mást mondhatna.

– Végleg. Arra az időre, ami még hátra van. Még megkeresem az egykori boldog kisfiút. – A férfi egy pillanatra elhallgatott, lehajtotta a fejét, majd újra felemelte. – Még nem mondtam a legfontosabb dolgot, ami visszahozott. Egész idő alatt, bár

nem szenvedtem hiányt... én nem voltam boldog. Ez az igazság. És most sem vagyok boldog. Van valami, ami hiányzik. Valami üresség van bennem, egy vágy, amit nem tudok megnevezni. De attól még van! A pénz, a jólét, a kapcsolatok, a nyüzsgés nem elégített ki. És tudja, mi a legrosszabb? Azt sem tudom, mit akarok, kivéve azt, hogy megnyugodjak. És hogy minden rendben legyen. – A férfi mély levegőt vett és hátrahajtotta a fejét a szék háttámlájára.

– Miért ne lenne minden rendben? – kérdezte a pap.

– Egy nagyon személyes kérdést fogok feltenni, Anton atya.

A pap mosolygott. Fejével és kezével is jelezte, hogy kérdezhet.

– Maga boldog? Ha belenéz a tükörbe, elégedett embert lát benne?

Anton atya lesütötte a szemét, mosolygott.

– Igen, azt hiszem, boldog vagyok. És elégedett is – mondta úgy, mintha biztos akarna lenni a szavaiban.

– Talán buta kérdés, de miért boldog? Én elhagytam a hazámat, elhagytam a falut, ahol születtem, ahol az őseim éltek, haltak, elmentem messze, kínlódtam, hogy megtaláljam helyemet a világban, sok pénzt kerestem és sokat költöttem – mindent egyetlen célért, hogy boldog legyek. És most visszajöttem; mert úgy éreztem, így kell tennem. – Megállt, belenézett a pap szemébe, hogy tekintetéből erőt merítsen.

– De maga itt maradt! Maga szegénységben él, ebben a kis házban. Nem házassodott meg, pedig még fiatal. Még megházasodhat, még élvezheti az életet, van hivatása, szabad. Úgy értem, bocsásson meg Anton atya, de hozzám képest, magának egyáltalán nem is volt élete. Még csak meg sem próbált élni! Megtett mindent, amit tudott, mégsem volt élete, és magának még így is sikerült a boldogság! Hozzám képest maga egy kudarc, fiatalember! A hívők csodálják önt, pedig az ő életük se több, mint kudarc, mint a magáé. A nem hívők azt mondják, hogy maga megszállott. Maga még nem élvezett az életből semmit és azt mondja, hogy boldog?

A pap kinyílt, mint egy virág, és egy ügyetlen mosollyal azt mondta: – Igen, boldog vagyok, igen. És elégedett is.

– Nincs semmi kétségem. Ha nem az, akkor vagy őrült vagy beteg! Az az öröm, ami az élet elvesztegetéséből származik: büntetés. Ön sikeres és boldog pénz nélkül, és anélkül, hogy bármikor is szenvedett volna, mint én.

– Nem baj. Még boldog lehet.

– Nem baj? Igenis baj, Anton atya, mert egész életemet azzal töltöttem, hogy a boldogságot kerestem.

– Nem volt hiábavaló, mert még mindig keresi. Ha jól értettem, ezért jött vissza. Visszajött a nagyvárosok zajából, ide az isten háta mögötti, elfeledett helyre. – A papnak eszébe jutott, hogyan térdelt a feszület előtt, és ahelyett, hogy a falubeliekért imádkozott volna, a nagyvárosok millióira gondolt. És most ez a váratlanul fölbukkant férfi értette meg vele, hogy hibázott.

A férfi a papot bámulta. – Maga a fiam lehetne – mondta. – Még nagyon fiatal. Az apja lehetnék. Az szeretném, ha segítene, hogy öreg koromra megtaláljam azt, amit eddig nem.

Anton atya elvitte a férfit a templomba, és a feszülethez vezette. – Nézze meg őt. Ezért vagyok boldog. Tőle kaptam a boldogságot. Nincs feleségem, nincs gyermek – ő tett engem boldoggá, és nem kellett költeni ezért egy pennyt se. Az ő szerezete gazdáságos: a szegényeké. Nem vehetjük meg pénzért. Nézze meg őt jól.

A férfi felemelte a tekintetét és kíváncsian vizsgálta az eltorzult test minden négyzetcentiméterét. – A maga boldogsága tőle függ, aki megfeszítettett? Tőle, aki erőtlenséggel, haldoklik és maga is segítségre szorul? Ő tette magát boldoggá? Amikor gyerek voltam én is hittem benne, de most...

– Most jobban kellene hinnie benne, mint akkor, mert lehetőséget adott magának arra, hogy ne higgyen benne és hogy nélküle éljen. Aztán, hogy így leélte az életét, maga is érzi az ürességet magában. Barátom, maga kiváltságosabb, mint én. Mert maga éveket töltött Isten nélkül, és most nagyobb szükségét érzi, mint én.

– Jól beszél fiatalember, és jól magyaráz. Hol tanulta ezeket a szavakat? – kérdezte a férfi ámulattal.

– Én egy szegény pap vagyok, de adok magának egy kis ajándékot – mondta, majd előhúzott egy könyvet a zsebéből és odaadta a férfinak. – Most, hogy megnézte őt, olvassa el a történetét is. Szegény volt, megpróbálták megölni, amikor született, végül megfeszítették élete virágában. A mi boldogságunk ezzel a tragédiával kezdődik. Ő feltámadt és most él. Érzem őt, és maga is érezheti.

– Az Evangélium – mondta a férfi a könyvet nézegetve. – Olvastam, olvasnom kellett. Mindenkinek olvasnia kellett.

– Akkor olvassa újra, és újnak fogja találni, olyannak, mintha sosem olvasta volna. Sok dolog van, amikkel együtt nőünk fel és azt hisszük tudjuk, de nem tudjuk. Nem ismerjük az Evangéliumot, bár lehet, szóról szóra tudjuk azt. Olvassa újra! Adja szavát, hogy újra elolvassa – kérte Anton atya.

– Megígérem. Újra elolvasom. Maga hisz abban, hogy halálunkból feltámadunk?

– Hiszek, de érzem is. Van hitem, de meggyőződéseim is, és a meggyőződésnek nem kell bizonyíték. A bizonyítékokat tartogassuk a kevésbé fontos dolgokra, amiknek szükségük van okokra. Ez nagyobb, mint az ok. Meghaladja a közönséges ész. Ha őszinte lesz, arra a következtetésre fog jutni, hogy boldog vagyok, és elhiszi a szavaimat.

A férfi találmásra belelapozott az Evangéliumba és zsebébe tette a könyvet. – Nagyon köszönöm, atyám – mondta. – A maga boldogsága érdekel engem. Maga nem csinált karriert, nem élvezte az életet, nem szerzett pénzt, honnan jön a boldogsága?

Anton atya azon az estén is letérdelt a feszület elé, ahogy szokott. Csendes volt minden, a falubeliek már ágyukban voltak, és a templomban is csak egyetlen gyer-tya pisláskolt a sötétben.

– Ma másként beszélek hozzád Uram, mint szoktam – kezdte Anton atya. – Milyen sokszor kérleltelek, hogy szólj hozzám, de nem tetted! Hányszor imádkoztam, hogy mutasd meg magadat, vagy nyugtass meg. Hányszor gondolkodtam a világról. Ma szóltál hozzám, és úgy, ahogy szükségem volt rá. Meggyőztél, érezteted magadat az emberekkel anélkül, hogy láthatnának, és érezteted a hiányodat azokkal, akik visszautasítanak.

Anton atya felállt, keresztet vetett, elfújta a gyertyát és bezárta a templom ajtót maga mögött. – Boldog vagyok! – mondta magában a hazaúton. Rajta kívül egy lélek se jár az utcán. Minden ajtó és ablak zárva volt; minden nyugodt volt, csendes és sötét. – Boldog vagyok! – mondta, de inkább kiáltani szeretne volna, hogy mindenki hallja. – De miért engem választottál uram? Miért engem, hogy én emlékeztessenem az embereket rád? Miért engem? Ha így akarod, hogy boldog legyek, akkor az vagyok. Boldog!

Az utca csendjét a kulcs két fordulása törte meg. Bement, bezárta az ajtót maga mögött. Most már az egész falu álomba szenderült.

Fordította: BODA MAGDOLNA

MILINA USENIK: VONAL KONTRASZT, 1975. Moderna Galerija, Ljubljana